

KOMMUNALØKONOMISK SVERMANALYSE · REVIDERTE 2025-TALL · 16.06.2026

Alver kommune

Mot ROBEK utan støytpute

Behovskorrigert KOSTRA-analyse av ein nynorsk vestlandskommune skipa i 2020 ved samanslåing av Lindås, Meland og Radøy — utan finansformue å gøyme seg bak. Eitt funn dominerer alt: pleie og omsorg ligg åleine 127 mill. over behovsnivå, og kommunen vedkjenner sjølv at sektoren brukar 100–120 mill. meir enn ho toler. Difor seglar Alver mot ROBEK med eit nær tømt disposisjonsfond — medan administrasjonen alt er pressa 73 mill. under behov og bustadeigedomsskatten ligg urørt.

+127,3 mill

pleie og omsorg over behovsnivå (2025) — heile underskotsmaskinen; kommunen seier sjølv 100–120 mill. meir enn berekraftig (kap. 2)

–1,0 %

netto driftsresultat 2025 — negativt tredje året på rad; driftsbore, ikkje finansbore (kap. 4)

5,0 %

disposisjonsfond — nær tømt; «på veg inn i ROBEK» og utan energifond å lene seg på (kap. 4)

–73,0 mill

administrasjon under behov (2025) — vilja stordriftsgevinst etter samanslåinga; effektiviseringa er teken ut på admin, ikkje i PLO (kap. 1)

Hovudår 2025 (reviderte KOSTRA-tal, kommunekonsern); 2024 som samanlikning. Kommunenr 4631 (Vestland), ~30 285 innbyggjarar. SSB revidert 16.06.2026. Alle markeringar: **VISER** = tal med kjelde · **TOLKNING** = vurdering. Språkregel: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «sløsing».

Samandrag for kommunestyret: drift over evne, utan finansiell støytpute

VISER Alver driv i 2025 dei fleste store tenestene **over behovsnivå**: pleie og omsorg +127,3 mill, grunnskule +51,4 mill, barnehage +32,2 mill, barnevern +18,7 mill og sosial +9,8 mill. Berre to sektorar ligg under: **administrasjon –73,0 mill** og kommunehelse –7,4 mill. Samstundes er finansane svake: netto driftsresultat –1,0 %, disposisjonsfond berre 5,0 % og netto lånegjeld 86,1 %. Pleie og omsorg åleine er større enn alle dei andre meiravvika til saman.

TOLKNING Alver er ein nynorsk vestlandskommune **utan finansiell støytpute** — ingen energifond eller finansformue held resultatet oppe slik Asker har. Soliditeten er **driftsbore**: det vedvarande meirforbruket et opp fondet, og kommunen er «på veg inn i ROBEK». Underskotsmaskinen er pleie og omsorg, som kommunen sjølv seier brukar 100–120 mill. meir enn ho toler. Difor kuttar Alver hardt i oppvekst (~90 mill. over fire år, fem skular føreslått nedlagde), medan administrasjonen alt er pressa 73 mill. under behov — ein vilja stordriftsgevinst etter samanslåinga. Bustadeigedomsskatten ligg urørt som siste, politisk uutløyste utveg.

2024 → 2025-utviklinga. Med reviderte 2025-tal er biletet blitt *verre* på dei store tenestene: pleie og omsorg gjekk frå +111,9 til +127,3 mill over behov, grunnskule frå +27,8 til +51,4, barnehage frå +14,5 til +32,2 og barnevern frå +6,4 til +18,7 mill. Sosial gjekk motsett veg — frå +16,7 til +9,8 mill (fallet er uforklart, sjå kap. 6). Administrasjonen vart pressa endå djupare under behov, frå –56,1 til –73,0 mill. Alver driv altså stadig meir over behov på tenesteproduksjonen, medan effektiviseringa berre er teken ut på admin. 2025 er hovudåret; 2024 vert vist som samanlikning.

AVVIK MOT BEHOV, MILL KR/ÅR	PLO	GRUNNSK.	BARNEH.	KOM.HEELSE	SOSIAL	BARNEV.	ADM.
2024 (revidert)	+111,9	+27,8	+14,5	–7,3	+16,7	+6,4	–56,1
2025 (revidert)	+127,3	+51,4	+32,2	–7,4	+9,8	+18,7	–73,0

Hovudbiletet i fem punkt

- Pleie og omsorg er heile underskotsmaskinen** (+127,3 mill over behov) — kommunen seier sjølv 100–120 mill. meir enn berekraftig; strukturelt for høgt nivå, ikkje eingongshendingar (kap. 2).
- Driftsbore, ikkje finansbore** — NDR negativt tredje året på rad, disposisjonsfond 5,0 % og inga finansformue å lene seg på; «på veg inn i ROBEK» (kap. 4).
- Omstilling varsla, men ikkje realisert** — store PLO-innsparingar varsla (tiltak på 127 mill.), men framleis kraftig over behov i tala (kap. 2).
- Hardt oppvekstkutt** — ~90 mill. i barnehage/skule over fire år + 6,4 mill. via KI; fem skular føreslått nedlagde (kap. 3).
- Administrasjon –73 mill. under behov** — vilja stordriftsgevinst etter samanslåinga; bustadeigedomsskatten ligg urørt som siste utveg (kap. 5).

Det viktigaste skiljet i rapporten. Alver har eit reelt utgiftsproblem på tenesteproduksjonen — og særleg på pleie og omsorg, der kommunen sjølv vedkjenner overforbruket. Spørsmålet kommunestyret

bør stille er todelt: **kvifor** ligg PLO så høgt (smådrift/spreidd struktur etter samanslåinga?), og **kvifor** kuttar kommunen 90 mill. i oppvekst medan det store avviket ligg i PLO og inntektssida (bustadeigedomsskatt) ligg urørt. Utan finansiell støytpute har Alver mindre tid enn Asker til å lande omstillinga.

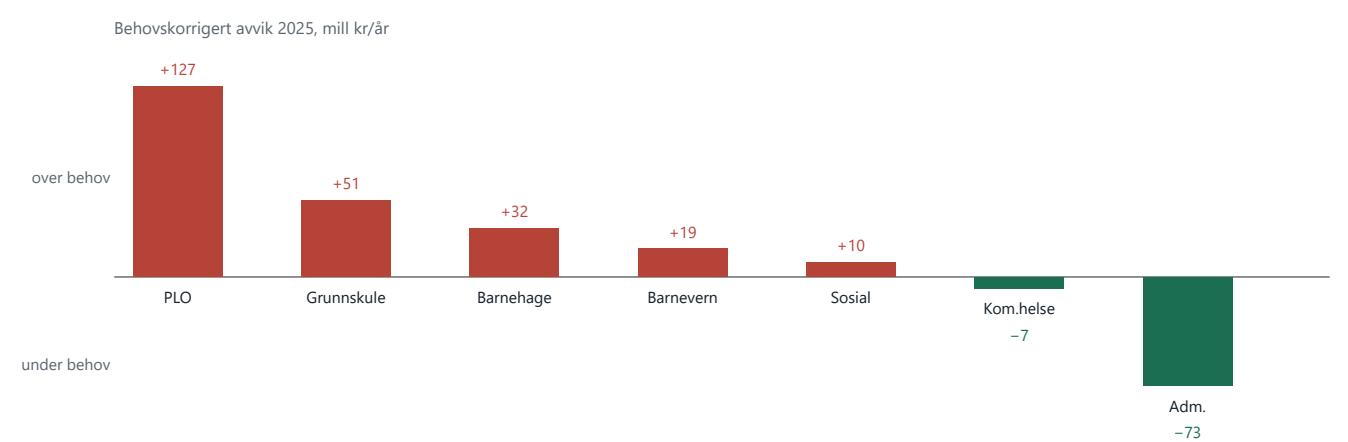
Samanlikningsgrunnlag for PLO-brutto: landssnitt (Landet utan Oslo). Behovskorrigerings mot Grønt hefte-kriteria. Kapittel 6 dokumenterer metode, kjelder og forbehold — herunder kva som ikkje vart verifisert mot primærkjelde (HULL).

1 · Det behovskorrigerte biletet: nesten alt over behov, tungt drive av PLO

VISER Korrigert for utgiftsbehovet i inntektssystemet (Grønt hefte) driv Alver i 2025 fem av sju sektorar over behovsnivå. Pleie og omsorg er klart størst og dominerer biletet; berre administrasjon og kommunehelse ligg under:

SEKTOR	AVVIK MILL 2025	AVVIK MILL 2024	RETNING
Pleie og omsorg	+127,3	+111,9	langt over behov, djupare
Grunnskule	+51,4	+27,8	over behov, aukande
Barnehage	+32,2	+14,5	over behov, aukande
Barnevern	+18,7	+6,4	over behov, aukande
Sosial	+9,8	+16,7	over behov, fallande
Kommunehelse	-7,4	-7,3	lett under behov
Administrasjon	-73,0	-56,1	langt under, djupare

2025 hovudår (reviderte tal, kommunekonsern); 2024 som samanlikning. Forventa = behovsindeks × landssnitt; positivt avvik = over behovsnivå. Folketal-nemnar 2025 = 30 285.

TOLKNING Dette er eit klassisk overforbruksmønster, men med éin sterk modifikasjon: administrasjonen er pressa langt under behov. Pleie og omsorg er den reelle drivaren — sektoren åleine er større enn alle dei andre meiravvika til saman, og er erkjent strukturelt overforbruk. Grunnskule og barnehage «over behov» må lesast behovskorrigert: låge og fallande barnetal gjer at sjølv eit nøkternt nominelt nivå hamnar over eit lågt rekna behov (sjå avstemming under). Administrasjonen -73 mill. under behov er truleg ein **vilja stordriftsgevinst** etter samanslåinga Lindås+Meland+Radøy — indikasjon på at effektiviseringspotensialet på admin er teke ut, medan det i tenesteproduksjonen (særleg PLO) ikkje er det.

Avstemming — grunnskule. VISER seier grunnskule er OVER behov (+51,4 mill 2025), men Utdanningsforbundet hevdar Alver har *lågare* skuleutgift per elev enn samanliknbare kommunar. Dette er ikkje motstrid: fagforeininga samanliknar nominelt, medan VISER er behovskorrigert (låge/fallande

elevtal → lågt rekna behov). Med lågt rekna behov kan moderat nominell utgift likevel slå ut som «over behov». Begge kan vere sanne samstundes — VISER-talet står ved lag. Det er nettopp difor kommunen kuttar i oppvekst (kap. 3): for å presse nominelt nivå ned mot eit krympande behov.

2 · Pleie og omsorg: heile underskotsmaskinen

VISER Pleie og omsorg er det **klart største avviket** i Alver: +127,3 mill over behov i 2025 (4 203 kr/innb), opp frå +111,9 mill i 2024. PLO-brutto er **39 471 kr/innb**. Kommunen seier sjølv at helse og omsorg «brukar mellom 100 og 120 millionar meir enn kommunen har økonomisk berekraft til» — tett match med VISER-talet. Drill-down på funksjon og art:

PLO-STRUKTUR 2025	KR/INNB	ARTER / NØKKELTAL 2025	VERDI
SUM PLO brutto	39 471	Lønn, kr/innb	32 961
— Institusjon (253+261)	14 731	Kjøp frå private, kr/innb	1 597
— Heimebaserte (254+257+258)	23 230	Refusjon ressurskrevjande, kr/innb	4 736
herav (funksjon 257)	9 037	Brutto per institusjonsplass, kr	2 219 290
		Andel 80+ langtidsopphald	6,3 %

Landssnitt PLO netto (Landet utan Oslo): 2024 27 195 → 2025 28 582. Folketal-nemnar 2025 = 30 285.

TOLKNING Tre trekk peikar seg ut. For det første er PLO-brutto svært høgt (39 471 kr/innb) — godt over landssnittet — og **lønnstungt** (32 961 kr/innb), med lågt privat tenestekjøp (1 597 kr/innb). For det andre er institusjonsdrifta dyr per plass (~2,22 mill/plass) ved moderat andel 80+ langtidsopphald (6,3 %), og strukturen vrir mot heimebaserte tenester (23 230 kr/innb). For det tredje dempar refusjonen for ressurskrevjande brukarar (4 736 kr/innb) netto. Det høge nivået er **strukturelt**, ikkje eingongshendingar: kommunen knyter det sjølv til smådrift og spreidd tenesteproduksjon etter samanslåinga, og signaliserer at dei tyngste omsorgstenestene må sentraliserast. Uttak av indikasjon på effektiviseringspotensial krev difor strukturendring, ikkje berre marginaltrim.

Omstilling varsla, men ikkje realisert. Kommunen har eiga sak «Klar for store innsparingar i helse og omsorg», og kommunedirektøren la fram tiltak i storleik **127 mill. kroner**. Bodskapen er at «vi må tilpasse tenestetilbodet til den økonomien vi har». Per 2025 ligg PLO likevel framleis kraftig over behov (+127 mill) — omstillinga er altså varsla, men enno ikkje synleg i tala. Dette er det sentrale forbeholdet: VISER-talet for 2025 fangar tilstanden *før* innsparingane slår inn. (Forbehold: per-sektor meirforbruk og sjukefråvær per sektor er ikkje verifiserte mot primærkjelde — sjå kap. 6.)

3 · Oppvekst: 90 mill. kutt og fem skular føreslått nedlagde

VISER Grunnskule ligg +51,4 mill over behov og barnehage +32,2 mill (2025), begge aukande frå 2024. Grunnskulepoeng er 43,7 og gruppestørrelse (indikator 2) 15,6. I budsjett 2026 / økonomiplan 2026–2029 (fleirtal H, KrF, FrP, V, vedteke desember 2025) skal det sparast **~90 mill. kroner i barnehage og skule over fire år**, med ytterlegare 6,4 mill. via kunstig intelligens/robotisering.

Fem skular føreslått nedlagde. Kommunedirektøren føreslo å leggje ned fem skular: **Sæbø** (elevar til Manger), **Eikanger** (til Ostereidet barneskule), **Seim** (til Alversund), **Grasdalen** (til Knarvik barneskule) og **Vestbygd** (barnetrinnet til Rosslund). Forventa innsparing er **24,2 mill. kroner** ved å redusere **28,5 årsverk**, og stogga investeringar kan kutte investeringsbehovet med om lag **960 mill. kroner**. Drivaren er søkkande elevtal — «det søkkande elevtalet gjer at kommunen ikkje kan halda fram som før».

TOLKNING At grunnskule og barnehage ligg «over behov» må lesast behovskorrigert: låge og fallande barnetal gjer at sjølv eit nøkternt nominelt nivå hamnar over eit lågt rekna behov. Difor presser kommunen nominelt nivå ned mot eit krympande behov gjennom strukturrutt. Utdanningsforbundet (Torgeir Arne Lid) protesterer: elevtalet har berre falle 3,2 % på ti år (3 952 → 3 825), framskrive –8,5 % på 15 år, og «Alver har allereie lågare skuleutgifter per elev enn samanliknbare kommunar». Kutta vert omtalte som «ikkje berekraftige», og KI-/ robotiseringstiltaka som «abstrakte og diffuse».

Den vanskelege prioriteringa. Det sentrale spørsmålet er ikkje om oppvekst kan effektiviserast, men om rekkjefølgja er rett. Det klart største avviket ligg i pleie og omsorg (+127 mill), ikkje i oppvekst (+51 og +32 mill). At kommunen kuttar 90 mill. i barnehage/skule medan PLO-innsparingane framleis berre er varsla — og medan bustadeigedomsskatten ligg urørt (kap. 5) — er ei politisk prioritering kommunestyret bør eige eksplisitt. Strukturrutt i oppvekst er reelt, men det åleine lukkar ikkje gapet mot ROBEK.

4 · Finans: driftsbore, ikkje finansbore — på veg inn i ROBEK

% AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER	2025	REFERANSE / KOMMENTAR
Netto driftsresultat	-1,0	negativt tredje året på rad; under TBU-anbefaling 1,75
Disposisjonsfond	5,0	nær tømt; ingen finansformue/energifond bak (ærleg lesing)
Netto lånegjeld	86,1	høgt; ikkje verifisert mot primærkjelde (sjå kap. 6)
Sjukefråvær (legemeldt, tilsette)	8,9 %	over landssnittet (7,7 %)

Reviderte tal (KOSTRA, kommunekonsern). NDR i kr og lånegjeld i kr ikkje henta direkte frå årsmelding (JS-rendra sider) — sjå HULL.

Det viktigaste finastalet — utan støytpute. Avisa Nordhordland oppsummerer at «netto driftsresultat er negativt for tredje året på rad», og at disposisjonsfondet «nærmast seg eit nivå der kommunen i praksis står utan økonomisk buffer i 2026». Alver er «på veg inn i ROBEK — noko som inneber statleg kontroll over budsjetta dersom utviklinga ikkje blir snudd». Dette samsvarar med VISER: NDR -1,0 % og disposisjonsfond berre 5,0 %. Til skilnad frå Asker finst det **ingen energifond eller anna finansformue** som held resultatet oppe — soliditeten er **driftsbore**, og buffer-uthalinga er rein konsekvens av drift over evne.

VISER Netto driftsresultat er -1,0 % (negativt tredje året på rad), disposisjonsfond 5,0 %, netto lånegjeld 86,1 % og sjukefråvær 8,9 % (mot landssnitt 7,7 %).

TOLKNING Drivaren bak ROBEK-faren er altså **ikkje skattesvikt eller finansmarknad, men drift over evne** — først og fremst pleie og omsorg. Det høge sjukefråværet (8,9 %) kan vere ein medverkande enhetskostnadsdrivar (vikar-/overtidsbruk), men er ikkje tallfest per sektor i grunnlaget. Utan finansiell støytpute har Alver mindre tid enn ein formuende kommune til å lande omstillinga: det negative resultatet et direkte på det vesle fondet, og 2026 er det kritiske året.

Den ærlege lesinga. «5,0 % fond» og «NDR -1,0 % tredje året på rad» bør lesast saman: ein kommune utan buffer som driv over evne, der inga finansformue maskerer biletet. Skilnaden frå Asker er prinsipiell — Asker har eit pynta fond og strammar inn frivillig; Alver har eit nær tømt fond og strammar inn fordi han *må*.

5 · Handlingsrom: stordriftsgevinst på admin, strukturkutt — og ein urørt inntektsopsjon

VISER Administrasjonen ligg –**73,0 mill under behov** i 2025 (–2 410 kr/innb), ned frå –56,1 mill i 2024. Dette er den einaste store sektoren utanom kommunehelse som ligg under behov. Alver skriv ut eigedomsskatt **kun på næringseigedom, kraftverk, vindmøller, kraftnett og anlegg**, med sats 7 promille — bustad og fritidsbustad er **fritekne**.

TOLKNING Administrasjonen kraftig under behov er truleg ein **vilja stordriftsgevinst** etter samanslåinga Lindås+Meland+Radøy → éin administrasjon. Det er indikasjon på at effektiviseringspotensialet på admin alt er teke ut — medan tenesteproduksjonen, særleg PLO, ikkje er det. Det inneber at det attverande handlingsrommet på utgiftssida ligg i PLO/oppvekst-strukturen (smådrift, spreidd produksjon), ikkje i meir admin-trim.

Inntektssida: bustadeigedomsskatt

GREP	LAG	STATUS	FRIKSJON
I1 Bustadeigedomsskatt — i dag berre 7 ‰ på næring/verk og bruk; bustad/fritid fritekne	Inntekt	ikkje innført	høg

VISER Alver har **ingen eigedomsskatt på bustad**. **TOLKNING** I ein kommune som nærmar seg ROBES og kuttar 90 mill. i oppvekst, er bustadeigedomsskatten den mest påfallande ubrukne inntektsopsjonen — den **siste, politisk uutløyste utvegen**. Han er politisk omstridd, men logisk er det det einaste grepet som matchar storleiken på underskotet utan å gå endå djupare i tenester. Å avvise grepet er legitimt, men då bør vedtaket eksplisitt anwise kva som skal dekkje gapet i staden.

Handlingsromslogikken. Administrasjonen gir lite ytterlegare potensial (alt langt under behov). Det reelle valet står mellom (a) å realisere dei varsla PLO-innsparingane gjennom strukturendring/sentralisering, (b) å halde fram med strukturkutt i oppvekst med fallande barnetal som grunngeving, eller (c) å opne den urørte inntektssida (bustadeigedomsskatt). Truleg krevst ein kombinasjon — og utan finansiell støytputte er tidsvindauget smalt. Dette er eit **politisk val**, ikkje eit identifiseringsproblem.

6 · Metode, kvalitetssikring og forbehold

VISER / TOLKNING-skiljet

Gjennom heile rapporten skil vi **VISER** (tal med kjelde) frå **TOLKNING** (vurdering). Dei behovskorrigererte avvika, PLO-drill-down, finansindikatorane, grunnskulepoeng og sjukefråvær er VISER. Forklaringa på PLO-overforbruket, vurderinga av admin som vilja stordriftsgevinst, avstemminga av grunnskule og lesinga av finansbiletet er TOLKNING. Språkregelen er konsekvent: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «sløsing».

Kjelder

- **SSB / KOSTRA** — reviderte 2025-tal, kommunekonsern (publisert 16.06.2026); behovskorrigererte avvik, PLO-funksjons- og artsdata, finansindikatorar.
- **Grønt hefte (KDD)** — utgiftsbehov/kostnadsnøklar for behovskorrigeringa.
- **Helsetilsynet / Statsforvaltaren** — tilsyn med oppfølging av barn i fosterheim (2023): ingen lovbrøt.
- **Alver kommune** — sak «Klar for store innsparingar i helse og omsorg», innsparingstiltak 127 mill., budsjett 2026 / økonomiplan 2026–2029, eskatt-vedtak.
- **Avisa Nordhordland** — ROBEK-status, PLO-overforbruk (100–120 mill.), framlegg om nedlegging av fem skular, Utdanningsforbundet sin kritikk.

Avstemming og tilsyn

PLO Full match: kommunen sitt eige «100–120 mill. meir enn berekraftig» ligg tett på VISER +127,3 mill.
Finans Full match: «NDR negativt 3. år på rad» og «disposisjonsfond utan buffer 2026» samsvarar med VISER NDR –1,0 % og disp.fond 5,0 %. **Barnevern** Tilsynet med fosterheim (Helsetilsynet 2023) fann **ingen lovbrøt** — over-behov-talet (+18,7 mill) skuldast difor truleg dyre tiltakskjøp, ikkje kvalitetssvikt eller underdekning.

Forbehold (HULL — ærleg om kva som ikkje vart funne)

1. **Årsmelding/årsrekneskap 2024–2025 (Framsikt/PDF) ikkje henta direkte** — alver.kommune.no og pub.framsikt.net er JS-rendra og gav tom tekst. NDR i kr, lånegjeld 86,1 %, per-sektor meir-/mindreforbruk og sjukefråvær per sektor er DERFOR ikkje verifiserte mot primærkjelde.
2. **Netto lånegjeld 86,1 %** er ikkje stadfesta eller utdjupa av eigne kjelder — ingen investerings-/gjeldsomtale funnen.
3. **Forvaltningsrevisjonsrapportar (kontrollutval)** — refererte (barnevern KPMG 2023, plan med økonomistyring), men sjølve rapport-PDF-ane ikkje lokaliserte; rett sekretariat ikkje stadfesta.
4. **Eigedomsskatt** — sats 7 % og «berre næring/verk og bruk» er frå søkjeutdrag av 2024-budsjettet, ikkje frå verifisert primærtekst; bør stadfestast mot gjeldande skattevedtak.
5. **Sosial over behov (+9,8 mill 2025, ned frå +16,7 i 2024)** — fallet er ikkje forklart av nokon funnen kjelde.
6. **Statlege tilsyn med PLO/sjukeheim/heimeteneste 2023–2025** — ingen Alver-spesifikke rapportar funne utover barnevern-fosterheim 2023; kan tyde på at Alver ikkje var i utvalet, ikkje at alt er i orden.

Kva analysen medvite ikkje gjer. Han kallar ikkje PLO-overforbruket «sløsing» (det er indikasjon på effektiviseringspotensial som krev strukturendring), han les ikkje grunnskule «over behov» som nominell raushet (det er behovskorrigert ved fallande elevtal), og han konkluderer ikkje på tal som ikkje er verifiserte mot primærkjelde (lånegjeld, per-sektor, sjukefråvær per sektor). Hovudfunnet — PLO som

heile underskotsmaskinen utan finansiell støytpute — og hovudforbeholdet — at årsmeldinga ikkje vart henta direkte — er rapportens to viktigaste lesingar.

Kjelder: SSB/KOSTRA (reviderte 2025-tal, kommunekonsern, publisert 16.06.2026) · Grønt hefte 2025/2026 (KDD) · Helsetilsynet/Statsforvaltaren (fosterheim-tilsyn 2023: ingen lovbrøt) · Alver kommunes budsjett 2026 / økonomiplan 2026–2029 og eskatt-vedtak · Avisa Nordhordland. Hovudår 2025; 2024 som samanlikning. Analysen følgjer VISER/TOLKNING-skiljet og språkregelen om «effektiviseringspotensial».